

ERFGOED VERDIENT EEN NIEUWE DIGITALE SCHWUNG

“Ik loop soms rond als een electronicawinkel: gsm, PDA, fototoestel, USB-stick hier en daar”, zegt een erfgoedamateur. ICT is duidelijk aan een opmars bezig in het privéleven. Ook in de erfgoedsector veroveren digitale mobiele toepassingen stilaan hun plek. Steeds vaker worden zakcomputers, mobiele telefoons of multimediaspelers ingezet bij een bezoek aan een museum of erfgoedplaats.

Auteur: Sofie De Schamphelleire
Foto: Caroline Vincart

Hoewel vele toepassingen nog in de kinderschoenen staan, zal de publiekswerking binnen de erfgoedsector de komende jaren grondige wijzigingen ondergaan. De onderzoeksgroep Media en ICT (MICT, vakgroep Communicatiewetenschappen en IBBT) deed een onderzoek naar de wensen en behoeften van erfgoedbezoekers. Tijdens groepsgesprekken met jongeren, studenten, leerkrachten, gezinnen, senioren, medioren en erfgoedliefhebbers werd gepeild naar hun mening.

Het behoefteonderzoek kadert binnen het bredere *Erfgoed 2.0* project en gaat de mogelijkheden na om erfgoed digitaal te ontsluiten. Eén van de vernieuwende aspecten is het belang dat de onderzoekers hechten aan sociale interactie bij erfgoedbeleving en het in elkaar overvloeien van het reële en het virtuele. “Je ziet dat mensen met een PDA vooral naar het scherm kijken. Er wordt niet meer onderling gepraat. In dit onderzoek peilden we naar: hoe kan je de sociale interactie inbouwen in de gemedieerde beleving?”, zegt Peter Mechant van de onderzoeksgroep MICT.

Info ■

Peter Mechant
Vakgroep Communicatiewetenschappen
Tel. 09 264 97 08
Peter.Mechant@UGent.be

“Een PDA is vooral interessant om zaken uit het verleden te visualiseren.” Peter Mechant

Peter Mechant vertelt dat de aandacht in het onderzoek ging naar de manier waarop de verschillende trajecten op elkaar inspelen. Uit de gesprekken kwamen heel wat voordelen van mobiele applicaties naar voren; bijvoorbeeld het annoteren of *taggen* tijdens je bezoek. “Stel dat je op een site wandelt en je ziet iets interessants. Je drukt op je PDA *favourite*, op het einde van je bezoek steek je de PDA weer in een lader en die stuurt dan automatisch al je favorieten naar je e-mailadres,” vertelt Peter Mechant. Deze annotatie-tool, waarbij een bezoeker dieper ingaat op bepaalde onderwerpen is een grote meerwaarde voor het natraject. “Tijdens je museumbezoek moet je vooral je ogen de kost geven. Ik heb dan geen zin om vijf minuten naar een bandje te luisteren. Maar nadien thuis de informatie nabeluisteren of nalezen, lijkt me wel wat,” vertelde een man tijdens het groepsgebesprek. “Leuk is ook dat je aan de hand van gps-coördinaten je route virtueel kan herwandelen”, vindt Peter Mechant. Deze tools bieden bezoekers de mogelijkheid hun bezoek later te herbeleven. “Het is vooral interessant dat je het achteraf kan tonen aan je vrienden”, vond een deelnemer. Tagging en de website van de instelling vormen zo ook een middel dat de sociale interactie tussen bezoekers bevordert.

PDA als mobiele gids

Dit behoefteonderzoek focust op mobiele digitale toestellen, zoals een PDA (Personal Digital As-

sistant). Op andere ICT-toepassingen, zoals *touchscreens* en *audiogidsen* werd tijdens de groeps gesprekken niet ingegaan. De meeste bezoekers die deelnamen aan de gesprekken beweerden een PDA te gebruiken wanneer dat mogelijk is. Belangrijk is dat er rekening wordt gehouden met de erfgoedcontext. Heeft de site rijke visuele inhoud of is het een opgravingsite met weinig visuele prikkels? Een PDA is vooral interessant om zaken uit het verleden te visualiseren. Zo is een erfgoedplaats als *Ename*, die overwegend uit oude fundamenten bestaat en waar bovengronds weinig te zien is, hiervoor een erg dankbaar onderwerp.

Flexibele informatie

Verschillende deelnemers aan het onderzoek wezen erop dat een PDA de bezoeker niet in een keurslijf mag dwingen. “Bij een erfgoedroute word je te veel geleid, je kan niks ontdekken. Ik wil de mogelijkheid hebben om te kiezen tussen verschillende afstanden: 5 of 10 km,” vertelt een respondent. Studenten uit het hoger onderwijs menen dat een *fastforward*- en *skip*-functie essentieel zijn. Flexibiliteit is een sleutelwoord bij een PDA. De gebruiker moet inspraak hebben over welke informatie hij tot zich neemt. Ook controle over de lengte en tijdsduur van de aangeboden informatie is van groot belang. “Ik wil gewoon uitleg, maar dan niet tot in de puntjes. Gewoon waarvoor dat diende”, zegt een tienjarig meisje. Een PDA biedt de mogelijkheid om gelaagde informa-

Teasen en taggen

Een erfgoedbezoek is meer dan alleen het bezoek zelf. Het begint al vooraf met een voortraject en eindigt pas bij het natraject. Voor het bezoek zijn mensen op zoek naar feitelijke en praktische informatie. De website van de erfgoedinstelling is hierbij van groot belang. Vooraf kan internet werken als een teaser, zoals trailers in de filmindustrie. Verschillende bezoekers vertelden dat korte filmfragmenten mensen nieuwsgierig maken. De erfgoedinstelling moet wel opletten dat hiermee nog niet te veel wordt onthuld.

© @ease/MJC2 (UK)

tie aan te bieden: basisinformatie, achtergrond- en contextinformatie. Tijdens een erfgoedbezoek is het aanbieden van veel achtergrondinformatie weinig zinvol. Op dat moment gaat de aandacht van de bezoeker vooral naar wat er te zien is. "De mogelijkheid voor meer achtergrondinformatie moet latent aanwezig zijn", aldus één van de respondenten, "maar enkel op verzoek: val me er niet mee lastig tot ik er zelf om vraag."

Wat een PDA allemaal kan...

De meeste gebruikers zijn het erover eens dat een PDA een mooi middel is om een erfgoedbeleving te verrijken. Naast de functie van informatieverstrekker, kwamen tijdens de groepsgesprekken ook andere functies naar boven. Zo zou een aanbevelingsfunctie de bezoeker kunnen benaderen met suggesties, aan de hand van een ingegeven profiel of voorkeuren die hij tijdens zijn bezoek aanduidt. Verder zouden verschillende gebruikers het fijn vinden om met de PDA foto's te maken.

Bij verschillende gesprekken kwam een afspraak- en verwittigingsfunctie ter sprake. Een leerkracht zei dat het handig is om naar iedere PDA

een bericht te sturen zoals "binnen een kwartier stoppen we het bezoek en verzamelen we daar". Leerkrachten waren ook van mening dat een soort *administrator* PDA een noodzaak is. Deze PDA heeft dan de beheersrechten over de PDA's van de leerlingen. "Mobiele toestellen zijn al vaak uitgerust met een ingebouwde gps. Als leerkracht zou je perfect kunnen zien waar de leerlingen wel en niet geweest zijn", vertelt Peter Mechant.

Een zoomfunctie op een PDA maakt het dan weer mogelijk om bepaalde details die moeilijk zichtbaar zijn toch te bekijken. Peter Mechant haalt als voorbeeld een nieuwe toepassing van het *Museo del Prado* aan, die ontstaan is uit een samenwerking met *Google Earth*. "Je kan er inzoomen op een hogeresolutiefoto van een schilderij, zodat je het beter kan bekijken. In werkelijkheid mag je nooit zo dicht bij de schilderijen komen."

Gaat sociale interactie ten onder?

Of het aspect sociale interactie bij gebruik van een PDA verloren gaat? Daarover zijn de meningen verdeeld. Erfgoedamateurs vinden dat het gebruik van een hoofdte-

ERFGOED

lefoon leidt tot eenzame, solitaire cultuur- of erfgoedbezoeken. Leerlingen uit het lager onderwijs vinden het dan weer geen bezwaar dat door mobiele applicaties sociale interactie en conversaties beperkt blijven. Volgens Peter Mechant gaat sociale interactie niet helemaal verloren. "Ik ken weinig mensen die alleen naar een museum gaan", zegt hij. "Natuurlijk verliest je bezoek enige interactie als je een koptelefoon opzet en naar een PDA-scherm staart, maar je kan er wel gepersonaliseerde informatie voor terugkrijgen." In hoeverre de informatie gepersonaliseerd moet worden hangt af van de gebruikersgroepen. "Voor kinderen is het spelelement belangrijk en moet het verhalend zijn. Erfgoedliefhebbers verkiezen dan weer meer contextuele en historische informatie."

Een nieuwe erfgoedbeleving

Erfgoedinstellingen trachten meer en meer interactieve elementen toe te passen. Ook komt erfgoed vaker aan bod op websites die niet rechtstreeks aan erfgoed gerelateerd zijn. "Denk bijvoorbeeld aan websites zoals *Flickr* of *erfgoed.be*. Dat is een *mashup* van *Flickr* en *Google Maps*", licht Peter Mechant toe. Doordat erfgoed meer en meer op online mediaplatformen te vinden is, verplaatst ook de erfgoedbeleving zich meer naar de internetsfeer. "Zo'n digitale ontsluiting kan erfgoed een nieuwe schwinging geven", besluit Peter Mechant.